

Geef humanistische islam een stem

Trouw
DE VERDROEPING
Podium 30/11-06

Een Nederlandse opleiding voor imams is prima. Maar zorg ook voor de vorming van voorgangers van de alevieten.

door Wibo van Rossum

De Nederlandse overheid wil graag de islam gereguleerd zien en aanspreekpunten en betrouwbare woordvoerders hebben. Een van de manieren om dat te doen is om de opleiding tot islamitisch geestelijke te bevorderen. Daarom hebben op dit moment verschillende instellingen een 'imamopleiding'. De Vrije Universiteit, Hogeschool InHolland en de Universiteit Leiden kregen overheidsgeld om zo'n opleiding te starten. Het is goed als imams hier worden opgeleid, want zij kunnen de Nederland-

se waarden en normen vertalen naar de achterban van moslims in Nederland. Met de aandacht voor imams wordt echter een grote groep moslims vergeten die voor de religieuze diensten niet naar de moskee gaat: de alevieten uit Turkije. In Nederland zijn er tussen de 45.000 en 90.000.

Hun voorganger heet geen imam, maar dede (spreek uit dèdè) en soms ana (dede is mannelijk, ana vrouwelijk). Alevieten zijn geen moskeegangers, geen hoofddoekdragers en ze staan een liberale, bijna vrijzinnige versie van de islam voor. De alevitische federatie HAK.DER heeft een samenwerkingsverband gesloten met de Humanistische Alliantie. Zij willen een opleiding tot moderne alevitische dede op masterniveau in Nederland. De Universiteit voor Humanistiek in Utrecht is bereid die opleiding te verzorgen. De subsidie is aangevraagd. De overheid moet die toekennen, net als bij de imamopleiding.

Alevitische dedes hebben vanouds een sociale en religieuze functie. Ze verzorgen de belangrijkste eredienst (de cem, spreek uit dzjèm) en hebben een rituele taak tijdens de vastenperiode, bij huwelijksluiting en na het overlijden. Daarnaast worden zij geacht antwoorden op vragen te hebben en oplossingen voor problemen van de gemeenschap. Een dede moet zelf de sociale begin-

Alevieten willen bij samenleving aansluiten

selen van het alevitisme in de praktijk brengen: mannen en vrouwen gelijk behandelen, onderwijs hoog achten, de mens 'als mens' zien, respect en zelfbeheersing tonen enzovoort. In het alevitisme krijgen de humanistische, sociaal-filosofische aspecten extra accent, waarin jongeren aanknopingspunten zoeken

voor integratie in de moderne samenleving en tegelijk het vormen van een eigen identiteit.

Verenigingen in Nederland zoeken naar een modern alevitisme dat aansluit bij de huidige samenleving. Het aantal beschikbare dedes in Nederland is echter minimaal. Voor voordrachten en dergelijke wordt vaak een dede uit Duitsland of Turkije gehaald. Die zijn niet goed op de hoogte van de maatschappelijke situatie in Nederland. Jonge Nederlandse dedes waren lange tijd niet geïnteresseerd in de kennis die door hun vader werd overgedragen. Veel kennis is daardoor verloren gegaan.

De alevitische gemeenschap heeft behoefte aan moderne, deskundige dedes, die als intellectueel midden in de samenleving staan. Hier gaat de argumentatie op van Van Koningsveld van de Universiteit Leiden (Mare, 2 februari 2006) over het belang van een wetenschappelijke islamitisch-theologische opleiding: „Natuurlijk, imams prediken straks

vanuit een bepaalde geloofsboodschap. Maar hun moskee staat wel in deze maatschappij. Als ze hier gestudeerd hebben, hebben ze geen oogkleppen op en kennis van al het moderne onderzoek. Dat komt alleen hun kwaliteit ten goede.”

Hetzelfde geldt voor de alevitische dedes. Ze moeten op de hoogte zijn van actuele debatten over integratie en de minderheidsproblematiek. Ze dienen een rol als manager te kunnen spelen in de verenigingen. En ze moeten kunnen fungeren als intermediair tussen de alevitische gemeenschap en politiek en media.

Al deze kwaliteiten worden in de geplande opleiding aan de Universiteit voor Humanistiek gevormd. Als die er komt, kunnen alevieten een stem krijgen: een humanistisch getinte islamitische stem die tot een belangrijke factor kan uitgroeien in het islam-debat.

Wibo van Rossum is rechtsantropoloog aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.